Anul al 55-lea
14 Pagini

EXEMPLARUL { In România 3 lei / In străinătate 6 lei

Nr. 269 Luni 3 Octombrie 1938
14 Pagini P

Taxa poştală plătită în numerar conform aprobării dir. G-le P. T. T. No. 120.288/932

„ASOCIAȚIUNII" SIBIIU

ABONAMENTE
IN ȚARA
Lei 200 pe 3 luni
Lei 380 pe 6 luni. Lei 750 pe 12 luni. O lună Lei 80
în străinătate în raport cu tariful poştal şi valuta

UNIVERSUL

CELE DIN URMA ŞTIRI DIN LUMEA INTREAGA, TELEGRAFICE ŞI TELEFONICE
REDACȚIA ŞI ADMINISTRAȚIA: BUCUREŞTI, STR. BREZOIANU No. 23-25
CENTRALA TELEFONICA A ZIARULUI: 3.30.10: SECRETARIATUL DE REDACȚIE: 3.30.15

ABONAMENTE
IN TARĂ
pe un an la
UNIVERSUL COPIILOR
ZIARUL CĂLĂTORIILOR,
VESELIA, RADIO UNIV.
şi UNIV. LITERAR câte 220 lei
ILUSTR. ROMÂNĂ
şi UNIV.-SPORT
câte 500 lei

Fondator: LUIGI CAZZAVILLAN
Proprietar:
„UNIVERSUL" S. A.
Inscris sub Nr. 160 Trib. Ilfov

DIRECTOR
ŞI ADMINISTRATOR DELEGAT
ELIAN POPESCU

Aprovizionările de iarnă

Suntem în toiul aprovizionărilor de iarnă. In alți ani piețele de zarzavat erau supra încărcate de marfă bună, oferită la prețuri care îndemnau la cumpărătură chiar şi pe cei mai săraci dintre gospodarii periferiilor. Cetățenii deabia îşi puteau croi drum printre munții de varză, de ceapă, roşii, cartofi, ardei, gogoşari, etc.

Precupeții te trăgeau de mânecă, iar cumpărătorul era în largul lui să aleagă şi să se tocmească. Pe de altă parte, convoiuri nesfârşite de căruțe cu roşii, ceapă, cartofi sau varză, străbăteau din zorii zilei străzile orașului, asigurând aprovizionarea la domiciliu a cetățenilor în condițiuni din cele mai avantajoase.

Acest belşug şi această activă ofertă nu se mai întâlnesc anul acesta pe piețele şi în târgurile noastre. Faptul se datoreşte în primul rând secetei, fără îndoială, dar, în oarecare măsură şi decăderii culturilor de zarzavat la noi, în anii din urmă. Numărul sârbilor şi bulgarilor, veniți sezonal aci pentru cultivarea şi comercializarea zarzavaturilor, s'a împuținat simțitor, iar locul lor fiind ținut în parte mai mult de cultivatori improvizați fără experiență, fără sămânță selecționată şi fără capital, ne explică îndeajuns decăderea acestei importante şi atât de bănoase ramuri de producție.

Pe de altă parte, produsele cele mai frumoase provenite din ferme şi culturi sistematice, iau din vreme drumul bodegilor, restaurantelor şi băcăniilor de lux, care contribue simțitor la scumpetea generală, iar pentru marea populație rămâne marfa de a doua şi a treia mână, fătuită şi drămăluită, la rându-i, ca să se poată pune prețuri cât mai deochiate pe ea.

Fapt e, că în nici un an piețele noastre de zarzavat nu s'au prezentat cu marfă aşa de puțină şi atât de proastă şi la prețuri atât de sărate.

Grosul populației abia acum se pregăteşte de bulion; dar roşiile aproape că au dispărut de pe piață, iar pe străzi nici o căruță nu şi-a făcut încă apariția. Şi apoi, câți se pot încumeta să cumpere roşii de bulion, la prețul de 5 şi 6 lei kg., la cât se pot găsi astăzi? Şi acelaş val de scumpete s'a întins la toate zarzavaturile: ardeii se plătesc 2 la leu ,când în alți ani cumpărai 10 lei suta; varza 8—10 lei căpățâna, când în alți ani o plăteai cu 2 lei; ceapă de arbagic 8 lei kg., castraveciorii 150 şi 200 lei suta, fasolea verde 30—38 lei kg., ş. a. m. d.

E adevărat că ploile şi vremea rece din ultimul timp au ținut pe loc coacerea şi au îngreuiat culesul şi transportul zarzavaturilor, ceeace a contribuit desigur la sporirea prețurilor în acelaş timp cu precipitarea evenimentelor externe, care, fatal, au deşteptat pornirile speculative, împingând la scumpirea generală.

Avem, totuş, de observat, că în centrele din provincie, nivelul prețurilor, mai ales pe piața zarzavaturilor, n'a urmat acelaş ritm rapid de urcare, ca în Capitală, menținându-se încă la cursuri destul de moderate. Aşa, de ex., la Brăila, roşiile de bulion se găsesc încă la 1,50 lei kg., varza la 4 lei, gogoşarii şi castraveciorii la 25 lei suta, fasolea verde la 16 lei, ş. a. m. d.

Revine autorităților respective sarcina de a lua măsurile de rigoare ca, măcar pe timpul cât durează sezonul aprovizionărilor de iarnă, piețele bucureştene să fie zilnic alimentate cu marfă bună şi în cantități care să îndestuleze cererile şi să modereze prețurile.

Domnul Neville Chamberlain

de AL. GREGORIAN

Acuni că a trecut visul urît al războiului, să ne întoarcem puțin la lucrurile frumoase, la cuvântarea domnului Neville Chamberlain pe care am citit-o cu aceeaşi emoție cu care am scandat altădată pe Byron, pe acest poet şi erou englez dela Missolonghi, care umplu veacul 19 cu poeme şi cu nesfârşita lui iubire de oameni. Am citit-o încâodată şi am pus-o deoparte. Şi oridecâteori voi simți nevoia de mai multă omenie, oridecâteori voi tânji după un refugiu în lumină, mă voi apleca din nou peste jurnalul în care vorbeşte acest bătrân cumsecade care e prim-ministru britanic şi voi încerca, sunt sigur, mereu aceleaşi binefăcătoare emoții de eri şi din zilele când am putut să cobor în mine armoniile poesiilor byroniene.

Este, într'adevăr, atâta duioasă iubire de oameni şi e atâta frumuseţe morală în cuvântarea pe care d. Chamberlain a ținut-o Marți seara la radio, că te crezi mai curând în fața unui grandios poem al omeniei, opera unui inspirat, decât în prezența unui mesagiu politic, pornit dela un şef de guvern. In fiecare frază revine ca un refren grija de soarta lumii, de ai lui, de pace, şi fiecare cuvânt este dospit dintr'o bunătate şi o înțelepciune biblică. Iar atmosfera aceea caldă, sinceră, intimă, care face farmecul familiar al întregei cuvântări, te transpune într'o lume aproape ireală, romanescă.

Noi, continentalii, cunoaştem foarte puțin sau nu cunoaştem de loc sufletul britanic. Ne-am obişnuit să-l interpretăm anec-

D. NEVILLE CHAMBERLAIN

dotic şi să identificăm în el tot utilitarismul de pe glob. De câte ori vorbim de Anglia, vorbim ca de o țară stranie a egoismului, a ştofelor bune, a indiferenței flegmatice, a democrației ideale, deşi nu a fost totdeauna aşa, sau a clasicismului shakespearean,

(Continuare in pagina 2-a)

GODESBERG. — Stânca Dragonului

GR. MANEA

PACEA SALVATĂ

O zi a fost deajuns pentru a pune capăt crizei, care era pe punctul de a dezlănțui războiul european. Tot continentul era în arme şi oricâta parte de tactică, de manevră, ori de intimidare ar fi fost în atitudinea actorilor de căpetenie ai dramei politice a Europei, soseşte un moment când conducătorii de popoare sunt prizonierii gesturilor, acțiunilor şi prestigiului lor şi când ireparabilul se înfăptueşte sub apăsarea fatalităților istorice.

Acordul dela München a evitat, la 29 Septembrie, Europei şi lumii o catastrofă, care în ajun părea de neînlăturat.

După două luni de încordare progresivă, ajunsă în ultimele zile la paroxism, deprinderea de ani de zile a crizelor politice violente, îndemna la prudență, în previzările lor, pe observatorii vieții internaționale.

Dar zilele de 26, 27 şi 28 Septembrie dăduse loc la un adevărat plebiscit al păcii. In lumea întreagă chemările de pace s'au făcut atât de patetice şi de stăruitoare, încât au adus la deslegarea crizei un element nou emoțional, care a fost o hotărâtoare contribuție la menținerea păcii. Nimeni nu ar fi înțeles masacrul săvârşit pentru nişte modalități de executare ale unei revizuiri teritoriale acceptate — sub presiunea necesității— de țara interesată. Logica sentimentului făcea de necrezut un insucces al reuniunii dela dela München.

Cei patru protagonişti ai conferinței din capitala bavareză îşi pot atribui deopotrivă meritul de a fi înfăptuit înțelegerea, care readuce liniştea în Europa. Fiecare a renunțat la ceva şi a dobândit ceva. Urmările acestor concesiuni sau al acestor câştiguri le vom vedea mai târziu. Deocamdată ei şi-au asigurat gratitudinea nu numai a popoarelor lor, ci şi a lumii, care trăia visul rău al războiului, ce sta să izbucnească.

O țară onestă şi laborioasă, care a luptat un mileniu pentru o existență independentă, plăteşte cu sacrificiul ei prețul păcii universale. Pentru prima dată în istoria modernă un stat cedează teritoriile lui fără luptă spre a asigura mai mult decât pacea lui, pacea tuturor. Nici teama, nici slăbiciunea nu au stat la originea acestei hotărâri, ci un eroism tot aşa de mare ca al armelor şi o conştiință europeană, care porunceşte respectul şi gratitudinea.

Acordul dela München se întemeiază pe înțelegerea de principiu contractată pentru cesiunea teritoriului germano-sudet la 19 Septembrie. In reuniunea celor patru s'a înfăptuit acordul asupra modalităților şi termenelor cesiunii.

Evacuarea regiunilor sudete va începe la 1 Octombrie şi se va termina la 10 Octombrie. Ea se va efectua fără distrugerea lucrărilor publice sau întăriturilor de orice fel şi modalitățile ei vor fi stabilite de o comisie internațională, alcătuită din reprezentanții Germaniei, Marei Britanii, Franței, Italiei şi Cehoslovaciei.

Ocuparea de către Germania se va face pe măsura evacuării, tot între 1 şi 10 Octombrie, pe sectoare, dintre care patru sunt fixate de acord, iar celelalte vor fi fixate imediat de comisia internațională amintită mai sus. Aceiaşi comisiune va fixa regiunile supuse plebiscitului, în teritoriile unde majoritatea populației este discutabilă. Plebiscitul va avea loc sub control internațional până la sfârşitul lui Noembrie, potrivit dispozițiilor fixate de comisia susmenționată, care va lua drept model procedura plebiscitului din Sarre. Intre timp, formațiuni internaționale vor ocupa regiunile supuse plebiscitului.

Delimitarea frontierelor se va face de aceiaşi comisiune, care va putea recomanda celor patru Mari Puteri, uşoare rectificări ale limitelor regiunilor transferate fără plebiscit.

O facultate de opțiune — cu un termen de 6 luni — va servi de bază legală reglementării dreptului de naționalitate şi schimbului de populații. O comisiune germano-cehoslovacă va reglementa detaliile de procedură ale opțiunii şi schimbului de populații.

In fine, guvernul cehoslovac, în termen de patru săptămâni, va elibera pe toți deținuții politici sudeți şi va licenția — la cererea lor — pe germanii sudeți din unitățile de armată şi poliție.

Printr'un protocol şi trei declarații adiționale, acordul dela München stabileşte încă următoarele clauze:

(Continuare in pagina 2-a)

Evoluția problemei sudete

Publicăm mai jos, spre a se vedea cum a evoluat problema sudeților, cele patru formule ale revendicărilor germane până la acordul de la Muenchen.

PRIMELE REVENDICARI SUDETE DELA KARLOVIVARY

1. Restabilirea egalității între grupareа germană şi populația cehoslovacă.

2. Recunoaşterea grupării germane ca o persoană juridică, care să-şi apere situația de egalitate în stat.

3. Stabilirea şi recunoaşterea regiunilor locuite de germani.

4. Organizarea unei administrații proprii în regiunile ocupate de germani şi în chestiunile publice, în ce priveşte interesele germanilor sudeți.

5. Stabilirea de măsuri de apărare legale pentru germanii cari locuiesc în afara regiunilor recunoscute ca germane.

6. Indepărtarea nedreptăților suferite de germanii sudeți de la 1918 încoace şi acordarea de despăgubiri pentru pagubele suferite în urma acestor nedreptăți.

7. Recunoaşterea şi punerea în aplicare a principiului: în regiuni germane, funcționari publici germani.

8. Libertatea completă de a se recunoaşte ca popor german şi de a accepta ideologia lumii germane.

PLANUL FRANCO-ENGLEZ

1. Cedarea către Germania a teritoriilor cuprinzând peste 50% sudeți, după ce se va face delimitarea de o comisiune internațională cuprinzând şi un reprezentant al Cehoslovaciei.

2. Procedura plebiscitară înlăturată, din cauza precedentului primejdios pentru pacea Europei.

3. Garanție internațională pentru teritoriul cehoslovac în noua lui formă.

D. EDUARD BENEŞ,
președintele republicei cehoslovace

4. Inaintea oricărei transferări de teritoriu, o negociere prealabilă între părțile interesate pentru a le permite să discute liber ajustările necesare.

5. Schimbul posibil de populații, acestea putând exercita în mod liber dreptul de opțiune fără a se specifica pentru aceasta o limită de timp.

(Continuare in pagina 2-a)

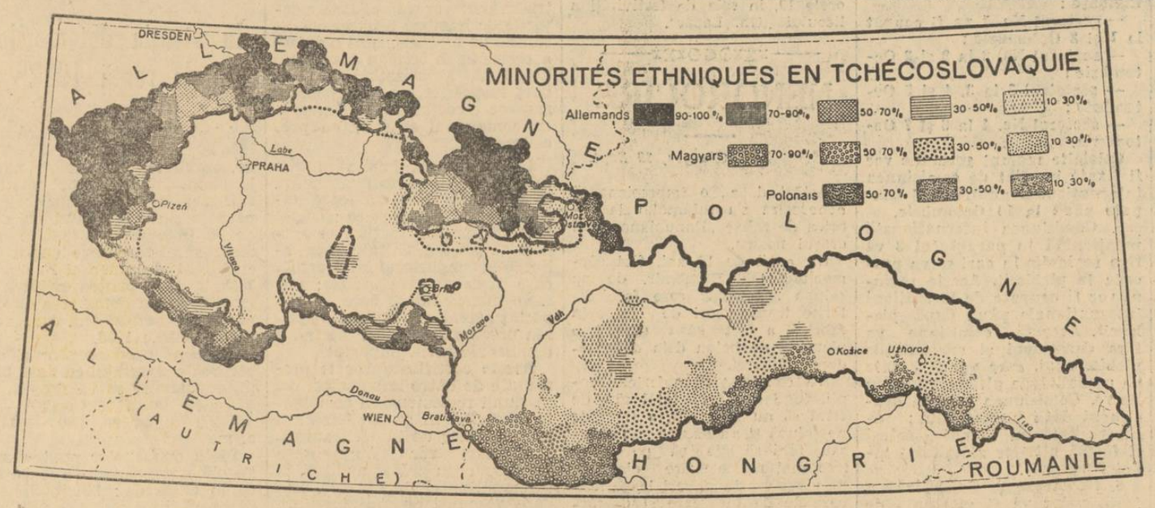

SUR LA POPULATION TOTALE LA RÉPUBLIQUE TCHÉCOSLOVAQUE, QUI ETAIT EN 1930 DE 14,729.536, D'AMES LA REPARTITION DES NATIONALITES ETAIT LA SUIVANTE.

TCHECOSLOVAQUE	9,756.604 ou 66·42% (Y COMPRIS 67.834 ÉTRANGERS)	JUIVE	190.856 ou 1·39% (Y COMPRIS 18.187 ÉTRANGERS)
ALLEMANDE	3,318.445 ou 22·53% (Y COMPRIS 86.757 ÉTRANGERS)	POLONAISE	100.322 ou 0·68% (Y COMPRIS 18.585 ÉTRANGERS)
MAGYARE	719.569 ou 4·89% (Y COMPRIS 27.646 ÉTRANGERS)	ROUMAINE	14.828 ou 0·10% (Y COMPRIS 1.166 ÉTRANGERS)
RUSSE ET UKRAINIENNE	568.941 ou 3·86% (Y COMPRIS 19.772 ÉTRANGERS)	YOUGOSLAVE	3.113 ou 0·02% (Y COMPRIS 2.913 ÉTRANGERS)

LIMITE DES TERRITOIRES À CÉDER IMMÉDIATEMENT ····· LIMITE DES TERRITOIRES DEVANT ÊTRE SOUMIS AU PLÉBISCITE

Harta Cehoslovaciei cu limita teritoriilor ce urmează să fie cedate Germaniei (liniile negre) şi cu limita teritoriilor supuse plebiscitului (liniile punctate).
Aceste linii au fost fixate de germani.

Economia internă şi internațională în cele 2 săptămâni de criză

Abia după ce primejdia războiului a fost înlăturată, putem găsi liniştea trebuitoare, spre a măsura proporțiile dezastrului în care era să se scufunde omenirea. Nici nu se produsese ireparabilul şi semnele de turburare se îngrămădiseră din toate părțile, stricând rosturile vieții normale şi schițând perspectivele sumbre ale cataclismului general.

Şi cum viața economică este cea dintâi în care îşi fac apariția urmările concrete ale neliniştei şi zdruncinului, semănate de spectrul războiului, nu e nicio mirare să constatăm, că în timpul ultimelor două săptămâni, cât a durat acuitatea crizei în sectorul european, piața de afaceri şi economia lumii întregi au suferit contractări şi pierderi considerabile.

PIAȚA INTERNAȚIONALA

In mai toate țările volumul afacerilor a scăzut simțitor; nimeni aproape nu se mai încumeta să încheie o transacție, iar cei legați de angajamente anterioare s'au grăbit să lichideze în pagubă. Nu se mai găseau cumpărători nici pentru materii prime, afară de zahăr şi lână (pentru care cererile europene au continuat să fie active), ba nici chiar pentru metale atât de căutate în ultimii ani, din care cauză şi cursul prețurilor a înregistrat scăderi însemnate.

De altfel, măsurile prohibitive dictate de unele state, printre care Franța, Anglia, Belgia, Elveția şi România, în ce priveşte exportul unora din articolele în legătură cu necesitățile apărării naționale, veniau să aducă o lovitura nouă curentului de circulație a bunurilor pe piața mondială.

Cum era şi fatal, de această depresiune n'a scăpat nici târgul valorilor, unele din ele înregistrând scăderi în bursă până la 20% în cursul ultimei săptămâni.

La acestea este de adăogat ritmul precipitat pe care'l luase în ultimele două săptămâni evaziunea aurului spre America, atingând în momentul culminant al crizei, într'o singură zi (16 Sept.), cifra impresionantă de 27 miliarde lei.

Apoi graba particularilor de a'şi creia lichidități, i-a împins la retrageri masive din bănci, dela casele publice şi casele de economii, ceeace s'a soldat cu o micşorare simțitoare a disponibilităților.

Cum, pe de altă parte, guvernele, din spirit de prevedere, au blocat la întreprinderile industriale şi comerciale cote foarte importante de materiale şi mărfuri necesare în caz de război, iar băncile au redus în aceeaşi proporție creditele deschise acestor întreprinderi şi garantate prin gajul mărfurilor şi materialelor din depozit, e uşor de înțeles ce perturbațiuni s'au putut produce pe piața creditelor şi în afacerile curente ale întreprinderilor din această pricină.

PIAȚA INTERNA

In ce priveşte situația pe piața noastră internă, avem de subliniat din capul locului atitudinea în acelaş timp cuminte, dar şi prevăzătoare, a factorilor noştri de răspundere.

Cuminte a fost în primul rând hotărârea de a nu se bloca depozitele în bănci şi la casele de economie, păstrându-se astfel pentru cetățeni libera şi deplina dispoziție asupra depunerilor lor.

S'au înmulțit din timp ghişeele de plată. Restituirile s'au făcut imediat la cerere, cu o culanță, cu o disciplină şi ordine desăvârşite. Faptul a impresionat publicul şi a împiedecat formarea atmosferii de panică.

Băncile aveau la îndemână însemnate disponibilități, iar Casa națională de economie şi

(Continuare in pagina 2-a)

Limba noastră

„Se va ovația felicitările"

„Ca cititori ai articolelor dv. din *Universul*, îmi scriu domnii Emil N. Horodincă, diplomat în ştiințele administrative şi Eugeniu I. Negulescu, învățător la Vârful-Câmpului, județul Dorohoi, ne îngăduim a vă trimite un bilet de invitare la o nuntă țărănească, din comuna noastră, din care se poate vedea cât de departe au pătruns neologismele... fără de cari o anumită lume nu poate trăi. Biletul e scris de un frate al miresei, sergent de stradă".

Iată cum se pofteşte, astăzi, la o nuntă, la țară:

„Dl..., *au intransigenta plăcere de această colaborare* de a vă aduce la cunoştință căsătoria fiicei lui .... cu Domnul .... D-na .... *virează din această clipă* a vă aduce la cunoştință căsătoria fiului .... ei cu D-şoara....

„Ne simțim mai mult decât obligați a vă ruga *să asistați la intransigenta cununiei religioasă indicată* Duminică 28 August 1938 ora 4 p. m., în biserica din Vârfu-Câmpului, iar balul *va fi destinat* în casele D-nei ..., unde *se va ovația* şi felicitările.

„*Animatori Nuni:* D-na şi D-l ...".

Bietul sergent de stradă! Nu trebue să râdeți de el. Vrea să fie boier. Crede că e de ajuns să vorbească altfel decât toți românii, ca să fie luat drept om cu carte, mare învățat. A auzit cuvântul *intransigentă*. Nu ştie ce înseamnă, dar tocmai fiindcă nu ştie îi se pare că trebue să fie mare lucru de el şi, se potriveşte, nu se potriveşte, îl toarnă de câte ori poate.

Şi nu e de vină el. Sergentul acesta a trecut printr'o şcoală primară proastă, a citit ziare şi cărți prost scrise, a ascultat la Radio, vai, cum se vorbeşte la Radio, a ascultat pe toți disprețuitorii limbii româneşti, cari se vaetă că au nuanțe, îi năpădesc ideile şi nu pot să şi le spună, fiindcă nu găsesc cuvinte în „ciobăneasca" noastră, atât de săracă. A prins cuvintele *intransigentă, virează, destinat, ovația*, şi atunci îi dă zor cu *„intransigenta plăcere"*, cu *„virează a vă aduce la cunoştință"*, cu *„balul va fi destinat în casele doamnei.., unde se va ovația şi felicitările"*. Aşa sunt scrise şi depeşile Agenției Rador.

Cum să nu-şi pocească limba sergentul de stradă, din Vârful-Câmpului, când are atâtea pilde rele, venite de sus, când nimeni nu mai ține seama nici de vocabularul, nici de gramatica limbii româneşti.

Dela ministerul educației naționale a pornit zilele acestea o înştiințare, scrisă în felul acesta:

„Examenul de diplomă pentru absolvenții cl. VIII-a de seminar se va da în două centre *la seminarul Central şi Iaşi*.

„Elevii seminarului Central Nifon, R.-Vâlcea, C. de Argeş şi Buzău *vor depune examen* la Bucureşti, iar cei dela Iaşi, Chişinău, Ismail, Galați, *vor depune examen* la Iaşi.

„Examenele *va începe* în ziua de 10 Octombrie a. c.".

„La seminarul Central şi Iaşi"? Nu, domnilor. Prepoziția se repetă, când substantivele arată noțiuni cu totul deosebite. Şi atunci: *„la seminarul Central şi la Iaşi"*. Nu e frumos: *depune examen*. Zic unii şi aşa, după cum alții scriu tră-z-net în loc de tră-s-net şi ve-j-nic în loc de ve-ş-nic sau ve-ci-nic, dar asta nu e o dovadă că vorbesc şi scriu bine. *A depune* înseamnă a pune jos, a da spre păstrare, a încredința, a naşte: *vaca depune*, — e aproape să nască.

O altă mare administrație publică, a drumurilor de fier, a trimis ordinul acesta şefilor de tren:

„TECTURA II. Dacă conductorul are locuri libere în vagon îi *va permite* (cui?) urcarea şi va *emite imediat tichet*, punând însă în vedere călătorului că dacă stația următoare va fi vândut locul."

Trecem peste *permite, emite, imediat*. Ne întrebăm însă cu nedumerire, ce înseamnă *tectura*? In latineşte *tectura* înseamnă *uns, tencuit, tavan*. In româneşte n'are nici un înțeles, nici unul.

Dacă acei din capul marilor aşezăminte publice scriu cu *permite, emite, imediat, depune examenul, tectura*, de ce sergentul de stradă din Dorohoi, n'ar scrie *„să asistați la intransigenta cununiei, virează a vă aduce la cunoştință, se va ovația şi felicitările"*?

S'a zis, în grelele frământări prin care trece Europa, că un stat are nevoie de prestigiu. Prestigiul cere multe. Atârnă şi de felul cum îți cinsteşti, tu, țara, oamenii ei mari, trecutul ei, credințele ei. Atârnă şi de felul cum cinsteşti, tu, limba neamului tău.

PISANI

In pag. 11:

Astăzi intră in vigoare acordul dela München

Conferința internațională şi-a inceput lucrările